

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

راهنمای درس هنر

برای معلمان پایه‌های اوّل، دوم و سوم ابتدایی

وزارت آموزش و پرورش سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

راهنمای درس هنر - ۵۳/۴	نام کتاب :
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی	پدیدآورنده :
دفتر تألیف کتاب‌های درسی عمومی و متوسطه نظری	مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف :
فاطمه رادپور (کاردستی)، فریبا شاپوریان (نقاشی)، سید عبدالمجید شریف‌زاده (تربیت هنری)، هادی مرزبان (قصه و نمایش)، رضا مهدوی (تربیت شنوایی) و مینا نواب صفوی (آشنایی با برنامه‌های هنر دوره ابتدایی، طراحی آموزشی و ارزش‌یابی فعالیت‌های هنری) (اعضای گروه تألیف مینا نواب صفوی (هماهنگ‌کننده محتوا و برنامه‌درسی) - افسانه حاجتی طباطبائی، افسانه حبیب‌زاده‌کلی (ویراستاران)	شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف :
اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی	مدیریت آماده‌سازی هنری :
لیدا نیک‌روش (مدیر امور فنی و چاپ) - مریم نصرتی (صفحه‌آرا) - علیرضا رضائی‌کر (طراح جلد)	شناسه افزوده آماده‌سازی :
تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی) تلفن : ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹ وب‌گاه : www.irtextbook.ir و www.chap.sch.ir	نشانی سازمان :
شرکت افست : تهران - کیلومتر ۴ جاده ابعلی، پلاک ۸، تلفن : ۷۷۳۳۹۰۹۳، دورنگار : ۷۷۳۳۹۰۹۷، صندوق پستی : ۴۹۷۹-۱۱۱۵۵	ناشر :
شرکت افست «سهامی عام» (www.Offset.ir)	چاپخانه :
چاپ سوم ۱۳۹۶	سال انتشار و نوبت چاپ :

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

هنر عبارتست از دیدن روح تهنه‌دانشانها

امام خمینی

«مطمان محترم و صاحب نظران گرامی می‌توانند نظر اصلاحی خود را در باره مطالب این کتاب از

طریق نامه به نشانی تهران - صندوق پستی ۱۵۸۷۵/۴۸۷۴ - گروه‌های مربوطه و یا پیام‌نگار Email

ارسال نمایند. talif@talif.sch.ir

دکتر هاجمت کتاب‌های علمی و متوسطه نظری

فهرست

صفحه

دیباچه

کتاب در یک نگاه

بخش اول : آشنایی با برنامه‌ی درسی هنر دوره‌ی ابتدایی	
۱	فصل اول - جایگاه و نقش هنر در برنامه‌ی درسی دوره‌ی ابتدایی
۶	فصل دوم - آشنایی با برنامه‌ی درسی هنر دوره‌ی ابتدایی
بخش دوم : محتوای برنامه	
۳۲	فصل اول - ارتباط با طبیعت
۳۳	فصل دوم - نقاشی
۵۱	فصل سوم - کاردستی
۱۰۹	فصل چهارم - تربیت شنوایی
۱۶۰	فصل پنجم - قصه و قصه‌گویی
۱۸۵	فصل ششم - نمایش
۲۰۲	
بخش سوم : اجرای برنامه	
۲۲۱	فصل اول - طراحی آموزشی و اجرای آن
۲۲۳	فصل دوم - ارزش‌یابی فعالیت‌های هنری دانش‌آموزان
۲۵۱	

دیباچه

هنر، از الفاظی است که در طول زمان با معانی گوناگون همراه بوده است. در لغت‌نامه‌ی دهخدا به معنای علم، معرفت، دانش، فضل و فضیلت، فرزانیگی، کمال، کیاست و بالاخره به معنای فراست و زیرکی نیز آمده است. بدیهی است با استناد به معانی گسترده و متفاوت این مفهوم، هنرمندان نقش‌های گوناگونی را ایفا نموده‌اند که هریک مکتبی را بنیان نهاده و یا از مکتبی الهام گرفته و اثری را به جلوه‌گری واداشتند.

هنر، در اندیشه‌ی دینی، درک یک حقیقت آرمانی است که در هنرمند، دغدغه‌ی شدن را ایجاد می‌کند. هنرمند فاصله‌ی بین بودن و شدن را درک می‌کند و برای طی این فاصله به تلاشی عمیق می‌پردازد، تا (چگونه شدن) را متجلی سازد.

هنرمند، با درک فاصله‌ی بین آنچه که هست و آنچه که باید باشد، به زندگی شور، نشاط، حرارت و حرکت می‌بخشد تا عشق تجلی یابد و تلاش، رشد، شکوفایی، بالندگی، سازندگی و بالاخره فلاح و رستگاری در متن زندگی عینیت یابد.

هنر، در بینش دینی ما از یک زمینه‌ی فطری برخاسته است که تربیت انسانی فرزانه و فرهیخته را نوید می‌دهد. انسانی که به عواطف، احساسات، تخیلات و اندیشه‌ی خود جهت الهی داده و پیام خویش را در قالب یک رشته‌ی هنری به جامعه‌ی انسانی هدیه می‌دهد.

هنرمندی که با بینش و شعور و حیانی^۱ زندگی می‌کند، با درک واقع‌بینانه از خویشتن خویش به شناخت نظام هستی و ساختار وجودی انسان – این زیباترین مخلوق هستی – می‌رسد. و او وقتی انسان را در بهترین شاکله (احسن تقویم) و نظام هستی را در اوج اتقان و زیبایی (الذی احسن کل شیء خلقه) یافت، دیگر نمی‌تواند در ارتباط اجتماعی خویش بی تفاوت باشد، که باید چون شمع بسوزد و نور افشانی کند و انسان عصر خویش را بیش از گذشته با خالق هستی آشنا نموده و او را در مسیر عبودیت حضرت حق راهبری نماید. خاصه در جامعه‌ی امروز جهانی که انسان معاصر از هویت خویش فاصله گرفته در کویر توهم خویش، بی‌هدف، از این سو به آن سو می‌رود و سراب را تجربه می‌کند.

هنرمندی که لحظه به لحظه به دنبال حقیقت است، سعی دارد از **بودن فعلی** عبور کند تا به **شدن آرمانی خویش** برسد و کمال یابد. و این تلاش مستمر نه تنها روح او را جلا داده، که او را به پویان

۱- و حیانی: کلماتی که از روح قرآن و عترت گرفته شده است.

کوی دوست و ره روان طریق ولایت آشنا می کند و همراه ایشان در مسیر ارتقاء و تعالی انسان و محو و نابودی اهریمنان زشت خوی انسان نما، گام برمی دارد.

چرا که خود را با طلایه داران مکتب وحی انطباق داده و آموخته است و باور دارد **لقد کان لکم**

فی رسول الله اسوة حسنه

و بالاخره هنرمند متعهد امروز باور دارد که باید تربیت انسان فردا را عهده دار شود. چرا که ظهور ارزش های متعالی نزدیک است و باید در «انتظار» آن روز خجسته پایداری نمود تا کودکان امروز بتوانند در فردای «ظهور» مفاهیم بلندی چون عشق، زیبایی، لطافت، اُنس، اَمْن، حرکت، تعالی و در یک کلمه فلاح، رشد و رستگاری را تحت لوای «امامت آن مرد خدا» تجربه نمایند.

کتاب در یک نگاه

راهنمای درس هنر برای معلمان پایه‌های اول، دوم و سوم ابتدایی

از آن جا که یکی از اصول برنامه‌ی درسی هنر خلاقیت است و ارائه‌ی هر نوع نمونه و الگو، خلاقیت کودکان را محدود می‌کند، در دوره‌ی ابتدایی کتاب درسی هنر برای دانش‌آموزان وجود ندارد. اما برای آن که معلم بتواند این برنامه‌ی درسی را در کلاس اجرا کند، کتاب حاضر تألیف شده که شامل سه بخش است: آشنایی با برنامه‌ی درسی هنر دوره‌ی ابتدایی، محتوای برنامه و اجرای برنامه. **بخش اول** — آشنایی با برنامه‌ی درسی هنر دوره‌ی ابتدایی: این بخش با تعریف هنر آغاز شده و سپس، جایگاه و نقش هنر در برنامه‌ی درسی دوره‌ی ابتدایی تبیین گردیده است. در ادامه نیز عناصر اساسی برنامه‌ی درسی معرفی شده‌اند. در این بخش، به رویکرد برنامه که جهت‌گیری‌های اساسی آن را نشان می‌دهد، با عنوان تربیت هنری به تفصیل پرداخته شده است. سپس، اصول و اهداف کلی در سه حوزه‌ی دانش، مهارت و نگرش شرح داده شده‌اند و نمای کلی محتوا، طرح شده است. در پایان این بخش، توصیه‌هایی برای معلم آمده است.

بخش دوم — محتوای برنامه: در این بخش، از حوزه‌ی هنرهای تجسمی دو مبحث نقاشی و کاردستی، از حوزه‌ی هنرهای شنیداری مبحث تربیت شنوایی و از حوزه‌ی هنرهای نمایشی دو مبحث قصه‌گویی و نمایش مطرح می‌شوند. هر مبحث شامل دانستنی‌های معلم، فعالیت‌های یادگیری و منابعی برای مطالعه است.

در بخش دانستنی‌ها، پس از معرفی رشته‌ی هنری، به مبانی نظری آن‌ها اشاره شده و در ادامه، ابزار و مواد مورد نیاز آن رشته‌ی هنری به همراه روش‌های استفاده، نگهداری و ایمنی آن‌ها بیان شده است.

جدول فعالیت‌های یادگیری دانش‌آموزان، این بخش را به بخش فعالیت‌های یادگیری می‌پیوندد.

این جدول نمایه‌ای از فعالیت‌های مربوط به رشته‌ای است که در طول سه سال تحصیلی - پایه‌های اول، دوم و سوم - اجرا می‌شود. در صفحه‌های بعد، فرایند تولید محصول هنری در قالب مراحل اجرای هر یک از فعالیت‌ها توضیح داده شده است.

بخش سوم - اجرای برنامه: این بخش، شامل طراحی آموزشی و اجرای آن و ارزش‌یابی فعالیت‌های هنری دانش‌آموزان است.

در این بخش، ابتدا طراحی آموزشی و اجرای آن در چهار قسمت فرایند یاددهی - یادگیری، روش‌های یاددهی - یادگیری، طراحی آموزشی درس هنر و اجرای آن، آمده است. در پی آن نیز ارزش‌یابی به‌عنوان تکمیل‌کننده‌ی فرایند یاددهی - یادگیری مطرح شده است. مراحل ارائه‌ی محصول هنری، بررسی، توصیف و نقد آن، چگونگی ثبت این موارد، جمع‌بندی و تهیه‌ی کارنامه‌ی توصیفی فعالیت‌های هنری، مطالب این بخش را کامل می‌کند.

بخش اول: آشنایی با برنامه‌ی درسی هنر دوره‌ی ابتدایی

فهرست

صفحه	عنوان
۱	فصل اول - جایگاه و نقش هنر در برنامه‌ی درسی دوره‌ی ابتدایی
۶	فصل دوم - آشنایی با برنامه‌ی درسی هنر دوره‌ی ابتدایی
۶	- رویکرد برنامه‌ی درسی هنر
۱۷	- اصول برنامه‌ی درسی هنر
۲۳	- اهداف برنامه‌ی درسی هنر
۲۷	- محتوای برنامه‌ی درسی هنر
۳۰	منابع و مآخذ